

१५० दिवसांचा कार्यक्रम

विकसित महाराष्ट्र - २०४७ चे Vision
Document तयार करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
नियोजन विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : विमहा-२०२५/प्र.क्र. ०५/का. १४१४
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक, मंत्रालय, मुंबई-४०००३२.
दिनांक : ०२ जून, २०२५.

वाचा :- १) नियोजन विभाग शासन निर्णय क्र.विमहा-२०२५/प्र.क्र.५(१)/का-१४१४, दि.१७.०४.२०२५.
२) नियोजन विभाग शासन निर्णय क्र.विमहा-२०२५/प्र.क्र.५(२)/का-१४१४, दि.१७.०४.२०२५.

प्रस्तावना :-

भारत सरकारकडून स्वातंत्र्याच्या अमृत महोत्सवानिमित्त भारताला सन २०४७ पर्यंत “विकसित भारत - भारत @ २०४७ (India @ २०४७)” करण्याचा संकल्प करण्यात आलेला आहे. यामध्ये सन २०२५-२६ पर्यंत भारताची अर्थव्यवस्था ५ ट्रिलियन डॉलरपर्यंत नेण्याचे उद्दिष्ट्य जाहिर केले आहे. विकसित भारताची उद्दिष्ट्ये साध्य करीत असताना भारतातील राज्यांनासुद्धा सन २०४७ पर्यंत संपूर्णपणे विकसित होणे गरजेचे आहे. यादृष्टीने महाराष्ट्र राज्याची अर्थव्यवस्था सन २०२७ पर्यंत १ ट्रिलियन डॉलर व सन २०४७ पर्यंत ३.५ ट्रिलियन डॉलरपर्यंत पोहोचविणे हे राज्याचे मुख्य ध्येय आहे. राज्याच्या ध्येयाची पूर्तता करण्याच्या दृष्टीने तसेच प्रत्येक क्षेत्राचा ठसा राज्याच्या अर्थव्यवस्थेवर उमटावा यासाठी विकसित महाराष्ट्र २०४७ चे व्हिजन जाहिर करण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे. यासाठी नीति आयोगाने एक व्यापक दृष्टीकोन आणि धोरणात्मक रोडमॅप तयार करण्यासाठी मॅकॅन्झी अँड कंपनी या सल्लागार कंपनीची नियुक्ती केली आहे. विविध विभागाच्या सचिवांशी चर्चा करून मॅकॅन्झी अँड कंपनीचे सल्लागारांमार्फत Vision Document तयार करण्यात येत आहे.

विकसित महाराष्ट्र - २०४७ चे उद्दिष्ट साध्य करण्याकरिता विकसित महाराष्ट्राची संकल्पना मूर्त स्वरूपात मांडण्यासाठी वाचा क्र.१ येथील दि.१७.०४.२०२५ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये मा.मुख्यमंत्री महोदयांच्या अध्यक्षतेखाली “सल्लागार समिती” तसेच, मा.मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली “समन्वय समिती” स्थापन करण्यात आली आहे. तसेच, यासाठी वाचा क्र.२ येथील दि.१७.०४.२०२५ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये कृषि व संलग्न क्षेत्र, उद्योग व सेवा क्षेत्र, पायाभूत सुविधा क्षेत्र, सामाजिक क्षेत्र, प्रशासन व पर्यावरण इ. क्षेत्राच्या “क्षेत्रनिहाय अभ्यास समित्या” गठीत करण्यात आल्या आहेत.

राज्य शासनाच्या १०० दिवसांच्या समारोपाच्या दि. ०७ मे, २०२५ रोजीच्या कार्यक्रमावेळी मा. मुख्यमंत्री महोदयांनी भविष्यातील वाटचालीसाठी विकसित महाराष्ट्र २०४७ च्या अनुषंगाने Vision Document तयार करण्यासाठी दि. ०६ मे ते ०२ ऑक्टोबर, २०२५ अशा १५० दिवसांच्या कार्यक्रमाची घोषणा केली. त्यास अनुसरून विकसित महाराष्ट्र- २०४७ चे Vision Document तयार करण्यासाठी विस्तृत सूचना देण्याची, तसेच क्षेत्रनिहाय समित्यांमध्ये सुधारणा करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

मा. मुख्यमंत्री महोदयांनी दिनांक ०६.०५.२०२५ ते दिनांक ०२.१०.२०२५ या कालावधीत १५० दिवसांचा कार्यक्रम राबविण्याची घोषणा केली आहे. त्यामध्ये विकसित महाराष्ट्र@२०४७ करिता Vision Document तयार करण्याचा समावेश करण्यात आला आहे. विकसित महाराष्ट्र २०४७ चे Vision Document तयार करण्यासाठी खालीलप्रमाणे टप्पे ठरविण्यात आले आहेत.

- १.१ दीर्घकालीन उद्दिष्टे - महाराष्ट्र @ २०४७ (दि.१५ ऑगस्ट, २०४७) :- भारताच्या शताब्दी महोत्सवापर्यंत गाढावयाची उद्दिष्टे
- १.२ मध्यमकालीन उद्दिष्टे - महाराष्ट्र@७५ (दि.१ मे, २०३५) :- महाराष्ट्राच्या अमृत महोत्सवापर्यंत गाढावयाची उद्दिष्टे
- १.३ अल्पकालीन उद्दिष्टे - पंचवार्षिक / वर्षनिहाय उद्दिष्टे :- दि. २ ऑक्टोबर, २०२९ पर्यंतच्या पाच वर्षांत वर्षनिहाय गाढावयाची उद्दिष्टे

पंचवार्षिक कालावधीमध्ये साध्य करावयाच्या अल्पकालीन उद्दिष्टांच्या अनुषंगाने संबंधित विभागांनी वार्षिक व पंचवार्षिक उद्दिष्टे व त्यांच्या अंमलबजावणीचा सविस्तर आराखडा तयार करावा.

२. प्रमुख आधारस्तंभ :-

राज्याच्या प्रादेशिक संतुलित विकासाला चालना देण्याकरिता **प्रगतीशील, शाश्वत, सर्वसमावेशक व सुशासन** असे चार प्रमुख आधारस्तंभ निश्चित करण्यात आले आहेत. क्षेत्रनिहाय गटांनी या आधारस्तंभांना केंद्रस्थानी ठेवून Vision Document चा मसुदा तयार करावयाचा आहे.

३. क्षेत्रनिहाय गट व संयोजक :-

विकसित महाराष्ट्र - २०४७ च्या Vision Document चा मसुदा तयार करण्यासाठी खालीलप्रमाणे क्षेत्रनिहाय गट स्थापन करण्यात येत आहेत:-

अ.क्र.	क्षेत्र	संबंधित विभाग	संयोजक
१	कृषि	<ul style="list-style-type: none"> कृषि पशुसंवर्धन दुग्धव्यवसाय मत्स्यव्यवसाय सहकार पणन अन्न, नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण 	१) श्री.विकास रस्तोगी, प्रधान सचिव (कृषि) २) श्री.प्रवीण दराडे, प्रधान सचिव (सहकार व पणन)
२	शिक्षण	<ul style="list-style-type: none"> शालेय शिक्षण उच्च व तंत्र शिक्षण कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता 	१) श्री.वेणुगोपाल रेड्डी, अपर मुख्य सचिव (उच्च व तंत्र शिक्षण) २) श्री.रणजितसिंह देओल, प्रधान सचिव (शालेय शिक्षण)

३	आरोग्य	<ul style="list-style-type: none"> • सार्वजनिक आरोग्य व कुटुंब कल्याण • वैद्यकीय शिक्षण • अन्न व औषध प्रशासन 	<p>१) डॉ.निपुण विनायक, सचिव (सार्वजनिक आरोग्य)</p> <p>२) श्री.धीरज कुमार, सचिव (वैद्यकीय शिक्षण)</p>
४	ग्राम विकास	<ul style="list-style-type: none"> • ग्रामविकास व पंचायत राज • आदिवासी विकास 	<p>१) श्री.एकनाथ डवले, प्रधान सचिव (ग्रामविकास)</p> <p>२) श्री.विजय वाघमारे, सचिव (आदिवासी विकास)</p>
५	नगर विकास	<ul style="list-style-type: none"> • नगरविकास-१ • नगरविकास-२ • गृहनिर्माण 	<p>१) श्री.असीमकुमार गुप्ता, अपर मुख्य सचिव (नगरविकास-१)</p> <p>२) श्री.के.एच. गोविंदराज, प्रधान सचिव (नगरविकास-२)</p>
६	भूसंपदा	<ul style="list-style-type: none"> • महसूल • वने • पर्यावरण व वातावरणीय बदल • खारभूमी विकास 	<p>१) श्री.राजेशकुमार, अपर मुख्य सचिव (महसूल)</p> <p>२) श्री.मिलिंद म्हैसकर, अपर मुख्य सचिव (वने)</p>
७	जल संपदा / पाणी	<ul style="list-style-type: none"> • जलसंपदा • पाणी पुरवठा व स्वच्छता • मृद व जलसंधारण • रोजगार व हमी योजना 	<p>१) श्री.दीपक कपूर, अपर मुख्य सचिव (जलसंपदा)</p> <p>२) श्री.संजय खंदारे, प्रधान सचिव (पाणी पुरवठा व स्वच्छता)</p>
८	पायाभूत सुविधा	<ul style="list-style-type: none"> • सार्वजनिक बांधकाम • ऊर्जा • परिवहन • विमानचालन • बंदरे 	<p>१) श्रीमती मनिषा म्हैसकर, अपर मुख्य सचिव (सार्वजनिक बांधकाम)</p> <p>२) श्रीमती आभा शुक्ला, अपर मुख्य सचिव (ऊर्जा)</p> <p>३) श्री.संजय सेठी, अपर मुख्य सचिव (परिवहन व बंदरे)</p>
९	वित्त	<ul style="list-style-type: none"> • वित्त • नियोजन • महसूल (नोंदणी व मुद्रांक) • राज्य उत्पादन शुल्क 	<p>१) श्री.ओ.पी. गुप्ता, अपर मुख्य सचिव, (वित्त)</p> <p>२) श्री.सौरभ विजय, प्रधान सचिव (वित्त-व्यय)</p>
१०	उद्योग	<ul style="list-style-type: none"> • उद्योग • कामगार • खनिकर्म • वस्त्रोद्योग 	<p>१) श्री.पी.अम्बलगन, सचिव (उद्योग)</p> <p>२) श्रीमती आय.ए. कुंदन, प्रधान सचिव (कामगार)</p>

११	सेवा	<ul style="list-style-type: none"> नियोजन वित्त माहिती तंत्रज्ञान 	१) श्री.संतोषकुमार, अपर मुख्य सचिव (सा.प्र.वि.) व विशेष कार्य अधिकारी (अपील्स) २) श्रीमती रिचा बागला, प्रधान सचिव (वित्त - लेखा व कोषागारे)
१२	सामाजिक विकास	<ul style="list-style-type: none"> सामाजिक न्याय आदिवासी विकास इतर मागास वर्ग व बहुजन कल्याण महिला व बाल विकास दिव्यांग कल्याण अल्पसंख्याक विकास 	१) श्रीमती मनिषा वर्मा, अपर मुख्य सचिव (कौशल्य, रो.उ. व ना.) २) श्री.हर्षदिप कांबळे, प्रधान सचिव (सामाजिक न्याय)
१३	सुरक्षा	<ul style="list-style-type: none"> गृह आपत्ती व्यवस्थापन विधी व न्याय 	१) श्री.इक्बालसिंह चहल, अपर मुख्य सचिव (गृह) २) श्रीमती सोनिया सेठी, अपर मुख्य सचिव (मदत व पुनर्वसन)
१४	सॉफ्ट पॉवर	<ul style="list-style-type: none"> सांस्कृतिक कार्य पर्यटन क्रीडा मराठी भाषा माहिती व जनसंपर्क राजशिष्टाचार 	१) श्री.विकास खारगे, अपर मुख्य सचिव (सांस्कृतिक कार्य) २) श्री.अतुल पाटणे, प्रधान सचिव (पर्यटन)
१५	तंत्रज्ञान	<ul style="list-style-type: none"> माहिती तंत्रज्ञान कृषि उद्योग 	१) श्री.संजय सेठी, अपर मुख्य सचिव (परिवहन व बंदरे) २) श्री.पराग जैन, प्रधान सचिव (माहिती व तंत्रज्ञान)
१६	मानव विकास / मनुष्यबळ व्यवस्थापन	<ul style="list-style-type: none"> सा. प्र. वि. प्रशासकीय सुधारणा व नाविन्यता 	१) श्रीमती व्ही. राधा, अपर मुख्य सचिव (सा.प्र.वि.) २) श्री.निरंजन सुधांशू, महासंचालक, यशदा

उपरोक्त क्षेत्रनिहाय गटांमध्ये सहभागी असलेल्या संयोजकांमध्ये बदल झाल्यास त्या पदावर कार्यरत सचिव यांनी संयोजक म्हणून कार्यभार सांभाळावा.

क्षेत्रनिहाय संयोजकांनी मसुद्याच्या आखणीच्या प्रक्रियेमध्ये त्यांच्या क्षेत्राशी संबंधित विभागांना तसेच संबंधित विभागांतर्गत येणारी सर्व आयुक्तालये / संचालनालये, शासकीय मंडळे, महामंडळे, प्राधिकरणे, अभिकरणे आणि कंपन्या यांचे प्रमुख, संबंधित क्षेत्रीय अधिकारी यांना सामाविष्ट करून

घ्यावे. आवश्यकतेनुसार आपल्या क्षेत्रातील तज्ञ , नामांकीत व्यक्ती ,उद्योजक, नीती आयोगातील क्षेत्र-तज्ञ अथवा अन्य व्यक्तींना देखील सहभागी करावे.

४. विकसित महाराष्ट्र - २०४७ Vision Document तयार करण्यासाठी मार्गदर्शक सूचना :-

- i. सदर Vision Document तयार करताना सन २०२९, २०३५ व २०४७ मध्ये येणारी आव्हाने, उपलब्ध होणाऱ्या संधी व बदलणारे तंत्रज्ञान यांचा विचार करण्यात यावा.
- ii. भारत सरकारचा विकसित भारत २०४७ चा अहवाल, महाराष्ट्र आर्थिक सल्लागार परिषदेचा अहवाल, मुंबई महानगर प्रदेश (MMR) Growth Hub Document विचारात घ्यावेत.
- iii. संबंधित विभागाने संयोजक अधिकाऱ्यांच्या नेतृत्वाखाली त्यांच्या ज्ञान, अनुभव व कौशल्याचा उपयोग करून घेऊन Vision Document तयार करावे. याकरीता त्यांच्या विभागात कार्यरत असलेल्या निवडक अधिकाऱ्यांबरोबर सल्लामसलत / चर्चासत्र आयोजित करावेत.
- iv. संबंधित क्षेत्रामधील तज्ञ, नामांकित व शासकीय संस्था, स्वयंसेवी संस्था यांच्याशी सल्लामसलत / चर्चासत्र आयोजित करून त्यांच्याकडून याबाबत सूचना / संकल्पना / अभिप्राय प्राप्त करून घ्यावेत.
- v. सदर Vision Document बाबत मा.मंत्री / मा.राज्यमंत्री महोदय यांचे मार्गदर्शनाखाली उपरोक्त कार्यवाही करावी.

५. नागरिक सर्वेक्षण (Citizen Survey) :-

- i. राज्यातील नागरिकांच्या विकसित महाराष्ट्र २०४७ संदर्भातील मते, अपेक्षा, अभिप्राय, आकांक्षा व प्राथम्यक्रम जाणून घेण्यासाठी नियोजन विभागामार्फत माहिती व जनसंपर्क विभागाच्या मदतीने राज्यस्तरिय सर्वेक्षण अभियान राबविण्यात येईल.
- ii. जिल्हास्तरीय सर्वेक्षणासाठी जिल्हाधिकारी कार्यालय व अन्य शासकीय कार्यालयांचा सहभाग घेण्यात येईल.
- iii. सर्वेक्षणासाठी विविध समाज माध्यमांचा / प्रसार माध्यमांचा प्रभावी वापर करण्यात यावा. यासाठी येणारा खर्च माहिती व जनसंपर्क विभागाच्या सन २०२५-२६ च्या मंजूर तरतूदीतून भागवावा.

६. घोषवाक्य व बोधचिन्ह (Slogan & Logo) :-

Vision Document साठी घोषवाक्य व बोधचिन्ह निश्चित करण्यासाठी विविध घटकांकडून नाविन्यपूर्ण कल्पना / संकल्पना प्राप्त करून घेण्यासाठी उच्च व तंत्र शिक्षण विभागामार्फत स्पर्धा आयोजित करण्यात येतील. अंतिम करावयाचे घोषवाक्य व बोधचिन्ह हे १)प्रगतीशील २)शाश्वत ३)सर्वसमावेशक व ४) सुशासन या ४ आधारस्तंभांशी निगडित असावे.

७. टप्पानिहाय तपशील व वेळापत्रक:-

उपरोक्तप्रमाणे नमूद करण्यात आल्यानुसार चर्चा/सल्लामसलत करून अंतिम Vision Document तयार करण्यासाठीचा टप्पानिहाय तपशील व वेळापत्रक खालीलप्रमाणे आहे :-

अ.क्र.	अपेक्षित कार्यवाही	कालमर्यादा
अ	विभागीय अधिकाऱ्यांशी सल्लामसलत (कल्पना सूचना, प्रमुख आव्हाने, चालू प्रकल्प)	५ जून २०२५
ब	विभागस्तरीय नागरिक सर्वेक्षण	२७ जून, २०२५
क	विभागाचे सचिव आणि संयोजकांच्या नेतृत्वाखाली बाहेरील तज्ञांशी व मित्र सोबत चर्चा / सल्लामसलत	१३ जून २०२५
ड	प्राप्त कल्पना व Vision Document ला मूर्त स्वरूप देणे	
	१) Vision Document चे प्रारूप तयार करण्याकरीता प्राप्त संकल्पना / उद्दिष्टे, कृती आराखडा यांचे संकलन करणे. समन्वय समितीने वेळोवेळी आढावा घेणे.	२५ जुलै २०२५
	२) Vision Document चा प्रारूप मसुदा तयार करणे.	१५ ऑगस्ट, २०२५
इ	Vision Document मसुदा अंतिम करणे	०२ ऑक्टोबर, २०२५

८. समन्वय अधिकाऱ्यांची नियुक्ती :-

क्षेत्र संयोजकांनी व सर्व संबंधित विभागांनी Vision Document तयार करण्याच्या प्रक्रियेमध्ये संबंधित घटकांशी समन्वय ठेवण्यासाठी उप सचिव किंवा त्यापेक्षा वरील दर्जाच्या अधिकाऱ्याची “विभागीय समन्वय अधिकारी” म्हणून नियुक्ती करावी.

९. विकसित महाराष्ट्र - २०४७ Vision Document चे सनियंत्रण :-

राज्यस्तरावर व जिल्हास्तरावर Vision Document च्या आखणीच्या कामाचे सनियंत्रण नियोजन विभागाद्वारे करण्यात येईल. सर्व विभागीय आयुक्त, जिल्हाधिकारी, महानगरपालिका आयुक्त, पोलिस महासंचालक, पोलिस आयुक्त/अधीक्षक, मुख्य कार्यकारी अधिकारी, तसेच सर्व शासकीय/निमशासकीय कार्यालये/महामंडळे व अन्य आस्थापना यांनी Vision Document तयार करण्याकरीता क्षेत्र संयोजकांना व नियोजन विभागास सर्वतोपरी सहकार्य करावे.

विकसित महाराष्ट्र २०४७ Vision Document तयार करण्यासाठी Knowledge Partner म्हणून नीति आयोगाने मॅकॅन्झी अँड कंपनीचे सल्लागार नियुक्त केले आहेत. सर्व क्षेत्र संयोजकांनी त्यांचा उपयोग करावा.

१०. प्रस्तुत शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक सांकेतांक २०२५०६०२१८२५१८२५१६ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजिटल स्वाक्षरीने स्वाक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्र राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने,

(डॉ. राजगोपाल देवरा)

अपर मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा. राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मुंबई,
२. मा. सभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई,
३. मा. अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई,
४. मा. विरोधी पक्षनेता, विधानपरिषद / विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई,
५. मा. उप सभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई,
६. मा. उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई,
७. सर्व सन्माननीय सदस्य, विधानपरिषद / विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई,
८. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई,
९. मा. मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
१०. मा. उप मुख्यमंत्री (नगर विकास) विभाग यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
११. मा. उप मुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) विभाग यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
१२. सर्व मा. मंत्री/राज्यमंत्री महोदय यांचे खाजगी सचिव,
१३. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, नीति आयोग, भारत सरकार, नवी दिल्ली.
१४. अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव, सर्व मंत्रालयीन प्रशासकीय विभाग,
१५. प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय (विधानपरिषद), विधानभवन, मुंबई,
१६. प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय (विधानसभा), विधानभवन, मुंबई,
१७. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र इन्स्टिट्यूशन फॉर ट्रान्सफॉर्मेशन (मित्र), मुंबई,
१८. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई,
१९. सर्व विभागीय आयुक्त/ सर्व जिल्हाधिकारी/ सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी,
२०. आयुक्त, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, १८ वा मजला ,नवीन प्रशासकीय इमारत मंत्रालय, मुंबई-५२.
२१. सर्व महानगरपालिकांचे आयुक्त,
२२. निवडनस्ती, कार्यासन-१४१४, नियोजन विभाग.